

Hva skjer med pengene i Notodden?

Kommuneøkonomi er fullt av ord som «netto driftsresultat», «disposisjonsfond» og «behovskorrigert avvik». Men bak ordene handler det om noe alle kjenner: **inntekter, regninger, sparepenger og lån**. Dette heftet forklarer — uten fagspråk — hva en grundig gjennomgang av Notoddens økonomi fant. Notodden er en gammel kraft- og industribygd: reist på Hydro-arven, fjerde største vannkraftprodusent i Telemark, og en kommune som driver nøkternt — men uten en stor sparekonto å lene seg på.

1,0 %

så mye fikk Notodden «til overs» av årets inntekter i 2025 — så vidt i pluss, men under det staten anbefaler (1,75 %)

7,1 %

sparekontoen målt mot årsinntekten — litt under det anbefalte. Og den er bygd opp av drift, ikke av et arvefond

81 %

kommunens lån tilsvarer fire femtedeler av en årsinntekt — håndterbart, men en sårbarhet hvis rentene stiger

Tenk på kommunen som en husholdning: Notodden «tjener» til livets opphold — skatt, overføringer fra staten, og en egen **eiendomsskatt** som kraftverkene og industrien er med på å betale. Det meste går til faste «regninger»: skole, barnehage, eldreomsorg, helse. Familien får så vidt endene til å møtes — det blir litt til overs hvert år, men ikke mye. Og i motsetning til noen rikere naboer har den **ingen arv i banken** å trygge seg på. Derfor driver familien stramt og passer nøye på regningene. Det er omtrent det som skjer i Notodden.

Grunnlaget for dette heftet er en full analyse bygget på åpne offentlige tall (SSB, Statsforvalteren, kommunerevisjonen og kommunens egne kilder). Notodden er en liten kommune, og noen av kommunens egne dokumenter lot seg ikke hente fram på nett — det sier vi ærlig fra om. Hovedtallene her er fra 2025 — det siste året med endelige, reviderte tall (publisert 16. juni 2026).

Notodden bruker mindre enn forventet på de tunge tjenestene

For å sammenligne kommuner rettferdig kan man ikke bare se på kronebeløp — en kommune med mange barn trenger mer skole, en med mange eldre trenger mer omsorg. Staten har derfor et eget regnestykke som sier hva hver kommune *burde* trenge med akkurat sin befolkning. Vi har sammenlignet Notoddens faktiske forbruk med dette «forventet behov»-tallet:

OMRÅDE	MER/MINDRE ENN FORVENTET PER ÅR	HVA BETYR DET?
Eldreomsorg og hjemmetjenester	18 mill. mindre	Drives svært nøkternt — mest hjemmetjeneste, lite institusjon
Administrasjon («byråkratiet»)	8 mill. mindre	Tynn stab — deles med nabokommunen Hjartdal
Sosialhjelp m.m.	6 mill. mindre	Snudde brått i 2025 — fra over til under forventet. Les neste side
Barnehage	2 mill. mindre	Så vidt under forventet (lå litt over året før)
Helsetjenester (legevakt, helsestasjon m.m.)	1 mill. mindre	Nær forventet nivå
Grunnskole	1 mill. mer	Så vidt over forventet — og karakterene er gode
Barnevern	2 mill. mer	Notodden driver barnevern også for nabokommunen Hjartdal

Det tydelige bildet: Notodden driver de tunge tjenestene *billigere* enn det befolkningen tilsier. Eldreomsorgen alene koster 18 millioner mindre enn forventet. De to stedene der kommunen bruker litt *mer* enn forventet — grunnskole og barnevern — er små beløp, og barnevernet henger sammen med at Notodden driver tjenesten på vegne av nabokommunen også.

Regnestykket viser altså en **nøktern kommune** som strekker pengene langt. Men ett tall overrasker: sosialhjelpen, som plutselig snudde fra å koste litt *mer* enn forventet i 2024 til å koste 6 millioner *mindre* i 2025. Det er den største endringen i hele oversikten — og ingen åpen kilde forklarer hvorfor. Det ser vi nærmere på neste side.

Hvorfor snudde sosialhjelpen så brått — og hvorfor vet vi ikke svaret?

De fleste tallene i denne analysen er stabile fra år til år. Men ett tall hopper: sosialhjelpen. I 2024 brukte Notodden litt *mer* enn forventet på sosialhjelp. I 2025 brukte kommunen plutselig **6 millioner mindre** enn forventet. Det er den største svingningen i hele oversikten — og det finnes ingen offentlig kilde som forteller hvorfor.

Det betyr ikke at noe er galt. Det betyr at vi som analyserer utenfra ikke kan se årsaken. Det kan være flere helt ulike forklaringer:

- **Kommunen kan ha strammet inn bevisst** — for eksempel ved å satse mer på å få folk i arbeid og kvalifisering, slik at færre trenger sosialhjelp over tid.
- **Det kan handle om hvem som bor i kommunen** — for eksempel endringer i hvor mange flyktninger som bosettes, eller andre endringer i befolkningen.
- **Det kan være en teknisk effekt** i selve regnestykket — altså at det er måten «forventet behov» beregnes på som har endret seg, mer enn at kommunen faktisk har gjort noe annerledes.

Et ærlig forbehold: I motsetning til mange andre tall i denne analysen finnes det **ingen dokumentert forklaring** på hvorfor sosialhjelpen snudde. Vi har lett, men kommunens egne årsrapporter lot seg ikke hente fram på nett. Derfor presenterer vi dette som et *spørsmål* – ikke som en konklusjon. Det er nettopp et slikt spørsmål folkevalgte bør stille til administrasjonen.

Det viktige er dette: sosialhjelp er en **lovfestet rettighet**. Den kan ikke bare kuttes for å spare penger — folk som har krav på hjelp, skal få den. Hvis kommunen har strammet inn, må det ha skjedd på en forsvarlig måte. Og hvis tallet skyldes noe teknisk, er det ikke en innstramming i det hele tatt. Inntil kommunen selv forklarer, er det riktigste å si: tallet er sikkert, men årsaken er ukjent.

Nøktern kommune — uten arvefond å lene seg på

1,0 %

årets overskudd målt mot inntektene — så vidt i pluss, men under det staten anbefaler (1,75 %)

7,1 %

sparekontoen («disposisjonsfondet») — litt under det anbefalte, og bygd opp av nøktern drift

81 %

kommunens lån, målt mot en årsinntekt — håndterbart, men en sårbarhet hvis rentene stiger

Her er den ærlige historien. Notodden er ingen rik fondskommune — men heller ingen kommune i krise. Den er en **nøktern husholdning som så vidt får endene til å møtes**, år etter år.

Ingen arv i banken

Noen norske kommuner solgte kraftaksjer for mange år siden og sitter i dag på store fond som svinger med børsen. Notodden har **ikke noe slikt fond**. Sparekontoen på 7,1 prosent er bygd opp krone for krone gjennom nøktern drift — ikke gjennom avkastning på en formue. Det er en viktig forskjell: når det ikke finnes en arv å tære på, må kommunen passe ekstra godt på den løpende driften. Marginene er små, og overskuddet på 1,0 prosent er så vidt i pluss. Kommunens egen risikovurdering har tidligere advart om at dette nivået «ikke er bærekraftig over tid».

Lån og eiendomsskatt

Notodden har lån tilsvarende rundt 81 prosent av en årsinntekt. Det er håndterbart etter norsk målestokk, men siden kommunen ikke har et fond å bære renteøkninger med, er gjelden en sårbarhet: stiger rentene, merkes det raskt på driften. På inntektssiden har Notodden noe mange rikere kommuner ikke har — **eiendomsskatt**, ikke bare på boliger, men også på kraftverkene og industrianleggene som er arven etter Hydro. Den inntekten er allerede tatt i bruk for å finansiere tjenestene.

Kort sagt: Notodden har gjort mye av det en stram kommune kan gjøre. Den har innført eiendomsskatt, den driver eldreomsorgen og administrasjonen nøkternt, og den deler oppgaver med nabokommunen Hjartdal for å spare på byråkratiet. Det betyr at det er lite «ledig handlingsrom» igjen å hente uten å gå løs på tjenester som allerede drives stramt. Den viktigste oppgaven er derfor ikke nye kutt, men å trygge den tynne marginen — og å få svar på hva som skjedde med sosialhjelpen.

Det ærlige bildet er altså verken «Notodden er rik og trygg» eller «Notodden er i krise». Det er en nøktern kraft- og industriarvskommune som driver stramt, uten en formue i ryggen, med små marginer og ett ubesvart spørsmål.

Liten ordliste — «gresk» oversatt til norsk

Netto driftsresultat

Det som er igjen av årets inntekter når alle regninger og renter er betalt. I 2025 hadde Notodden et lite overskudd (**pluss** 1,0 %) — så vidt i pluss, men under det anbefalte nivået på 1,75 %. Marginen er altså tynn.

Disposisjonsfond

Kommunens sparekonto — penger som i prinsippet kan brukes når noe svikter. Måles i prosent av årsinntekten. Notodden: 7,1 % — litt under det anbefalte nivået på rundt 10 %. Den er bygd opp av nøktern drift, ikke av et arvefond.

Eiendomsskatt

En skatt kommunen kan velge å kreve inn på eiendommer. Notodden *har* eiendomsskatt — ikke bare på boliger, men også på kraftverk og industrianlegg (verk og bruk). Det er en arv fra Hydro-tiden og fra at kommunen er en stor vannkraftprodusent.

Behovskorrigert / utgiftsbehov

Statens regnestykke for hva en kommune burde trenge, ut fra hvor mange barn, unge og eldre den har. Det gjør det mulig å sammenligne Notodden rettferdig med helt ulike kommuner — og det er dette som viser at Notodden driver de tunge tjenestene under forventet behov.

BEON / laveste effektive omsorgsnivå

Et prinsipp i eldreomsorgen: hjelpen skal gis på det laveste nivået som er forsvarlig — helst hjemme, før institusjon. Notodden bruker nesten dobbelt så mye på hjemmetjenester som på sykehjem, og har få langtidsplasser. Det er en nøktern, hjemmebasert profil.

Netto lånegjeld

Kommunens «boliglån». Notoddens gjeld tilsvarer rundt 81 % av en årsinntekt — håndterbart, men siden kommunen ikke har et fond å bære renteøkninger med, er det en sårbarhet hvis rentene stiger.

Vertskommune

Når én kommune driver en tjeneste på vegne av flere. Notodden er vertskommune for barnevernet sammen med nabokommunen Hjartdal, og deler også flere andre tjenester. Det holder administrasjonskostnadene nede — men gjør at barnevernstallet bærer saker også fra nabokommunen.

Endelige tall

2025-tallene er nå endelige (reviderte), publisert av SSB 16. juni 2026, og er hovedåret i dette heftet. 2024-tallene står igjen som sammenligning. Alle hovedkonklusjoner bygger på endelige tall.

Hvor kommer tallene fra?

Alt bygger på åpne kilder: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA), statens fordelingssystem, kommunerevisjonens rapporter (Vestfold og Telemark revisjon), statlige tilsyn og kommunens egne opplysninger. Hver eneste tallpåstand er sporbar til kilden. Vi sier også ærlig fra om hva vi *ikke* fant: Notodden er en liten kommune, og flere av kommunens egne årsrapporter lot seg ikke hente fram på nett — derfor er enkelte spørsmål (som sosialhjelpen) stående åpne.

Folkeversjon, oppdatert 16. juni 2026. Tall i millioner kroner der annet ikke er sagt; hovedår 2025 (2024 som sammenligning). Viktig presisering: når analysen sier at noe koster «mindre enn forventet», betyr det ikke at tilbudet er dårlig — det kan være bevisst, nøktern drift. Og det betyr ikke sløsing når en sektor koster mer. Poenget er at valgene bør tas med åpne øyne, og at noen må kunne forklare de tallene som skiller seg ut — særlig den brå svingningen i sosialhjelpen.